

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Causal Factors Affecting Learning Management Reform of Teachers in the Schools

under the Office of the Basic Education Commission

จำลอง เรียงศรีเจริญพร และดร.สุวัฒน์ เงินน้ำ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครู และเสนอแนวทางการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครู กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 42 คน และครู จำนวน 408 คน จากสถานศึกษาในเขตภาคกลางโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เส้นทางด้วยโปรแกรมลิสมเรล ส่วนการวิเคราะห์การสนทนากลุ่มนำเสนอข้อมูลโดยฉันทามติของผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวก การวัดผลและการประเมินผล และการจัดการวัฒนธรรมการเรียนรู้ มีการดำเนินการในระดับมาก และปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูทั้ง 9 ปัจจัย มีสภาพการดำเนินการอยู่ในระดับมาก ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครู มี 4 ปัจจัย ได้แก่ การเข้าร่วมประชาคมอาเซียน ภาวะผู้นำของครู บริบทห้องเรียน และการติดตามประเมินผลจากองค์กรภายนอก ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลส่งผลทางอ้อมต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครู มี 5 ปัจจัย ได้แก่ การจัดการคุณภาพโดยรวม การทำงานเป็นทีม ภาพลักษณ์โรงเรียน สวัสดิการโรงเรียน และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่วนแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้มีหลายประเด็น โดยเฉพาะประเด็นผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครู

คำสำคัญ : การปฏิรูป, จัดการเรียนรู้, ครู

Abstract

The research purposes are as follows: to analyze the factors affecting, both directly and indirectly, learning management reform for teachers and to propose additional learning management reforms for teachers. A sample was taken comprising 42 administrators and 408 teachers, drawn from primary schools located in the Central Region of Thailand, through the multi-stage random sampling technique. The instruments used for data collection were

questionnaires, interviews and data from the focus group discussion. The statistical methods used were mean, standard deviation, and path analysis with latent variables by using the Linear Structure Relationship Program (LISREL). Data from the focus group discussion was presented by consensus of the experts. The findings revealed the following: states of learning management reform for teachers were rated at a high level of operation. Four learning factors: community participation in ASEAN, teacher leadership, context of classroom, and evaluation of external organizations directly influenced the learning management for teachers, while five other learning factors: Total Quality Management, teamwork, school image, school welfare, and system of student care indirectly influenced learning management. The proposed guidelines and the issues concerning school administrators indicate that the effectiveness of school administration should be important for improvement of each learning factor, and support the learning management reform for teachers.

Keywords: causal, factor learning, management reform, teachers

ความนำ

การปฏิรูปการศึกษาของไทยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบันเป็นเวลามากกว่า 10 ปี ผลการดำเนินการที่ผ่านมาประสบความสำเร็จหลายประการ เช่น การปรับโครงสร้าง การจัดระเบียบการบริหารราชการแบบเขตพื้นที่ และการจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา แต่มีประเด็นที่ต้องเร่งพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง คือ คุณภาพของนักเรียน เนื่องจากความรู้ ความสามารถของนักเรียนโดยเฉลี่ยต่ำลง ทั้งด้านกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องของคุณภาพและมาตรฐานของโรงเรียน และยังมีอีกหลายประเด็นที่ต้องเร่งพัฒนาปรับปรุงโดยเฉพาะด้านครู ซึ่งยังขาดแคลนครูที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม ขาดคนเก่ง คนดี และมีใจรักในอาชีพครูมาเป็นครู ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการที่ดี ครูยังไม่เปลี่ยนแปลง การจัดการเรียนรู้ของตนเอง ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเดิม ๆ ไม่ทันสมัย เน้นให้นักเรียนท่องจำ ทำให้การเรียนน่าเบื่อหน่าย นักเรียนไม่พัฒนาทักษะการคิด ดังที่ สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2545) กล่าวว่า หัวใจของการปฏิรูปการศึกษา คือการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและครูผู้สอนเป็น

สำคัญ การปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูจึงมีความสำคัญต่อการปฏิรูปการศึกษาเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยยกระดับคุณภาพของนักเรียนให้สูงขึ้น

การปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูจำเป็นต้องปฏิรูปวัฒนธรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี ปรับรูปแบบวิธีการสอนและการจัดกิจกรรม ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทางบวก การปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้นั้น มีปัจจัยสำคัญหลายประการที่ควรส่งเสริม เพื่อกระตุ้นและสนับสนุนให้ครูได้สามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลัง ให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำไปใช้ให้ส่งผลดีต่อการปฏิรูปการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เพื่อศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแบบจำลองการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. เพื่อเสนอแนวทางการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของครู ปัจจัยด้านบริบทห้องเรียน ปัจจัยด้านการจัดการคุณภาพโดยรวม ปัจจัยด้านการทำงานเป็นทีม ปัจจัยด้านภาพลักษณ์โรงเรียน ปัจจัยด้านสวัสดิการโรงเรียน ปัจจัยด้านการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ปัจจัยการติดตามประเมินผลจากองค์กรภายนอก และปัจจัยการเข้าร่วมประชาคมอาเซียน โดยปัจจัยที่ส่งผลทางตรงต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของครู ปัจจัยด้านบริบทห้องเรียน ปัจจัยด้านภาพลักษณ์โรงเรียน ปัจจัยด้านสวัสดิการโรงเรียน ปัจจัยด้านการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ปัจจัยการติดตามประเมินผลจากองค์กรภายนอก และปัจจัยการเข้าร่วมประชาคมอาเซียน และปัจจัยที่ส่งผลทางอ้อมต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของครู ปัจจัยด้านบริบทห้องเรียน ปัจจัยด้านภาพลักษณ์โรงเรียน ปัจจัยด้านสวัสดิการโรงเรียน และปัจจัยด้านการจัดระบบดูแลนักเรียน

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้

แนวคิดปัจจัยเชิงสาเหตุ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดภาคกลาง ทั้งหมดจำนวน 58,626 คน จำแนกเป็นครู จำนวน 52,999 คน ผู้บริหาร 5,627 คน จากสถานศึกษาทั้งหมด 5,627 แห่ง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดภาคกลาง จำนวน 450 คน จาก 104 แห่ง จำแนกเป็นครูจำนวน 408 คน ผู้บริหาร 42 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดตัวอย่างตามตารางของทอโร ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และนำไปสุ่มแบบหลายขั้นตอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน และแบบสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (focus group) จำนวน 7 ท่าน ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างผู้ทรงคุณวุฒิด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling)

2. แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นผู้บริหารและครูในสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 สอบถามสภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 2 สอบถามการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 5 ด้าน มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .9724 ตอนที่ 3 สอบถามปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิรูปการ

จัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วน
ประมาณค่า 5 ระดับจำนวน 9 ปัจจัย มีค่าความเชื่อมั่น
ทั้งฉบับเท่ากับ .9701

การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลและการ
สัมภาษณ์จากบัณฑิตวิทยาลัย และดำเนินการเก็บข้อมูล
ด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. การศึกษาสภาพปัจจัยการจัดการ
เรียนรู้ของครูในสถานศึกษา ใช้สถิติความถี่ (frequency)
ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (standard deviation)
2. การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการ
ปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้การ
วิเคราะห์อิทธิพล (Path Analysis)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการ
ปฏิรูปการจัดการเรียนรู้พบว่า

1. สภาพการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่ง
ประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการ
จัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ
การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ทางบวก การวัดผลและการ
ประเมินผล และการจัดการวัฒนธรรมการเรียนรู้ มีการ
ดำเนินการในระดับมาก
2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้
ของครูทั้ง 9 ปัจจัย ซึ่งประกอบด้วย การเข้าร่วม
ประชาคมอาเซียน ภาวะผู้นำของครู บริบทห้องเรียน
การติดตามประเมินผลจากองค์กรภายนอก การจัดการ
คุณภาพโดยรวม การทำงานเป็นทีม ภาพลักษณ์โรงเรียน

สวัสดิการโรงเรียน และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มี
สภาพการดำเนินการอยู่ในระดับมาก

3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อิทธิพลทางตรงกับ
การปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครู มี 4 ปัจจัย ได้แก่
การเข้าร่วมประชาคมอาเซียน ภาวะผู้นำของครู บริบท
ห้องเรียน และการติดตามประเมินผลจากองค์กรภายนอก
ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลความสัมพันธ์ทางอ้อมกับการ
ปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครู มี 5 ปัจจัย ได้แก่ การ
จัดการคุณภาพโดยรวม การทำงานเป็นทีม ภาพลักษณ์
โรงเรียน สวัสดิการโรงเรียน และระบบดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน

4. แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการ
ปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูทั้ง 9 ปัจจัย มีความ
เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในระดับมาก โดย
แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิรูปการเรียนรู้
แต่ละปัจจัยมีหลากหลายประเด็น โดยเฉพาะประเด็น
ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการบริหาร
จัดการที่เอื้อต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครู

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาสภาพปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิรูป
การจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารและครูมีความ
คิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการปฏิรูป
การจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา ทั้ง 9 ปัจจัย
ได้แก่ ภาวะผู้นำของครู บริบทห้องเรียน การจัดการ
คุณภาพโดยรวม การทำงานเป็นทีม ภาพลักษณ์โรงเรียน
สวัสดิการโรงเรียน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การ
ติดตามประเมินผลจากองค์กรภายนอก และ การเข้าร่วม
ประชาคมอาเซียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจ
เป็นเพราะในปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ให้ประสบ
ผลสำเร็จได้นั้น ครูจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำ ต้อง
ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือแนวทางการจัดการเรียนรู้ จาก

บทบาทผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะแนวทาง โดยการนำนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีเข้ามาช่วยอำนวยความสะดวก ดังเห็นได้จากในปัจจุบันมีการนำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในการจัดการศึกษามาก ทั้งการเรียนการสอน และการบริหารจัดการ ใช้ในการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศ หรือสืบค้นข้อมูลทางวิชาการ ครูจึงมีบทบาทที่สำคัญในการให้คำชี้แนะแนวทางในการใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง สร้างสรรค์ ช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างไร้ขีดจำกัด ซึ่งเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Stanek, 2003) ครูต้องจัดบริบทห้องเรียน หรือสภาพแวดล้อมทั้งภายในและนอกห้องเรียนให้เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน เพราะการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทุกหนแห่ง ครูจึงมีบทบาทเป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมเพื่ออำนวยความสะดวก ความปลอดภัย สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างหลากหลาย โดยครูควรใช้กระบวนการจัดการคุณภาพโดยรวมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ สร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ใช้ข้อมูลทางสถิติในการตัดสินใจ และปรับปรุงแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียน นอกจากนี้ครูจำเป็นต้องมีการทำงานเป็นทีมร่วมกับบุคลากรอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้หรือมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทิศทางที่เหมาะสม โดยอาจเป็นบุคลากรภายในหรือนอกสถานศึกษาก็ได้ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวิทยากรภายนอกที่มีความรู้ความสามารถในกลุ่มสาระหรือเนื้อหาที่ครูไม่มีความถนัด เป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียน เพราะเมื่อนักเรียนมีความรู้ ความประพฤติที่ดี ซึ่งเกิดจากการบริหารจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี ย่อมส่งผลถึงชื่อเสียงของสถานศึกษา ชุมชนและสังคมมีความเชื่อถือ ไว้วางใจ เกิดการยอมรับในคุณภาพการจัดการศึกษา และผ่านการติดตามประเมินผลจากองค์กรภายนอก เช่น สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) และสถาบันทดสอบ

ทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ว่ามีมาตรฐานตามเกณฑ์ที่หน่วยงานกำหนด สำหรับการเข้าร่วมประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ทำให้ขอบเขตการเรียนรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น มีการแข่งขันมากขึ้น มีการไหลเวียนทางวิชาการ วัฒนธรรมจากกลุ่มประเทศในอาเซียน ครูและนักเรียนจำเป็นต้องมีการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ ฉะนั้นครูและนักเรียนต้องเตรียมตัวเองให้พร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันที่กำลังจะเกิดขึ้น จากสภาพปัจจุบันที่กล่าวมา เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ครูต้องปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อช่วยให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ มีความพร้อมในการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกปัจจุบัน

สำหรับผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในครั้งนี้ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการเข้าร่วมประชาคมอาเซียน มีผลทางตรงต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลสูงที่สุด เท่ากับ .46 รองลงมาคือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของครู ปัจจัยด้านบริบทห้องเรียน และปัจจัยด้านการติดตามประเมินผลจากองค์กรภายนอก มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .40 , .35, .34 ตามลำดับ ซึ่งปัจจัยการเข้าร่วมประชาคมอาเซียนส่งผลทางตรงต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษานั้นอาจเป็นเพราะ การเข้าร่วมประชาคมอาเซียนมีผลกระทบต่อการสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง กระทรวงศึกษาธิการจึงได้เตรียมความพร้อมด้านการศึกษาเพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 มีการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนในด้านการศึกษา และวัฒนธรรม ทำให้ครูต้องปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ โดยการจัดทำหลักสูตรอาเซียนศึกษา จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนมีความรู้และทันต่อการเข้าร่วมประชาคมอาเซียน

ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของครู ส่งผลทางตรงต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวมเท่ากับ .40 สอดคล้องกับแนวความคิดของ Murphy (1991, p. 45) และ Sallis (1993, p. 4) ที่กล่าวว่า ครูที่มีภาวะผู้นำด้านวิสัยทัศน์ มีความมุ่งมั่นในการทำงานจะช่วยส่งเสริมการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จ โดยภาวะผู้นำของครูส่งผลทางตรงต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ ครูมีบทบาทในจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนเรียนรู้อย่างสนุกสนาน ทำให้นักเรียนสนใจเรียน และช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ฉะนั้นการมีวิสัยทัศน์จึงเป็นหัวใจและมีความจำเป็นสำหรับการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครู ปัจจัยด้านบริบทห้องเรียน ส่งผลทางตรงต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวมเท่ากับ .35 สอดคล้องกับแนวความคิดของ Scheerens (1992, p. 45) ที่ให้แนวคิดที่ว่า ความพร้อมด้านปัจจัยบริบทห้องเรียนส่งผลทางตรงต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครู ทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนบรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะการจัดเตรียมความพร้อมด้านสื่ออุปกรณ์ เทคโนโลยี มีการจัดบรรยากาศในห้องเรียนที่สะอาดเรียบร้อย สวยงาม โดยการจัดบรรยากาศควรคำนึงถึงหลักสำคัญ คือความปลอดภัย ความสะอาด ความเป็นระเบียบ ความเป็นตัวของตัวเอง ช่วยให้เกิดความรู้สึกอบอุ่น มั่นใจและมีความสุข โดยครูจะต้องดำเนินการจัดเก็บอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆในห้องเรียน กำหนดลักษณะการเคลื่อนไหวของนักเรียนในห้องเรียน รวมถึงกฎระเบียบในห้องเรียนตั้งแต่วันแรกของปีการศึกษา จัดการเกี่ยวกับการเปลี่ยนกิจกรรมการเรียนการสอนในระหว่างชั่วโมงเรียน จัดทำกิจกรรมของนักเรียน กระตุ้นให้นักเรียนสนใจบทเรียน และจัดอุปสรรคหรือสิ่งกีดขวางการเรียนรู้ให้มน้อยที่สุด ซึ่งจะช่วยให้การปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูสำเร็จ ปัจจัยด้านการติดตามประเมินผลจากองค์กรภายนอก ส่งผลทางตรงต่อการปฏิรูปการจัดการ

เรียนรู้ของครูในสถานศึกษา โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวมเท่ากับ .34 สอดคล้องกับแนวคิดของ Weiss (1972, p. 53) Leviton and Hughes (1981, p. 47) ที่กล่าวว่า การนำผลที่ได้จากการประเมินไปจัดทำเป็นสารสนเทศ และนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะส่งผลทางตรงต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ เพราะการติดตามประเมินผลจากองค์กรภายนอก เป็นเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาว่าเป็นอย่างไร และควรปรับปรุงแก้ไขด้านใด ซึ่งส่งผลให้ครูต้องมีการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความมั่นใจและการยอมรับถึงมาตรฐานการจัดการศึกษาจากผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน และสังคม

ปัจจัยด้านการจัดคุณภาพโดยรวม มีผลทางอ้อมต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา โดยส่งผ่านปัจจัยด้านบริบทของห้องเรียน มีสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.65 ไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ Kaufman and Zahn (1993, p. 34) ที่กล่าวว่า การจัดการคุณภาพโดยรวมส่งผลทางตรงต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการคุณภาพโดยรวมมีความสำคัญต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้สูงขึ้น โดยครูมีการดำเนินการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการเพิ่มพลังอำนาจให้นักเรียน และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการทำงาน ซึ่งอาจเป็นผลให้ครูต้องมีการจัดบริบทห้องเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน มีการปรับปรุงกระบวนการทำงาน มีการมอบหน้าที่รับผิดชอบในสถานศึกษาแก่นักเรียน (Daft, 1999, p. 251) ซึ่งจะทำให้การปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูประสบผลสำเร็จ

ปัจจัยด้านการทำงานเป็นทีม มีผลทางอ้อมต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา โดยส่งผ่าน ปัจจัยด้านการจัดคุณภาพโดยรวม มีสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.45 และปัจจัยด้านบริบทของห้องเรียน มีสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.65 ส่งผ่านปัจจัยด้านสวัสดิการ

โรงเรียน มีสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.45 และ ปัจจัยด้านการติดตามประเมินผลจากองค์กรภายนอก มีสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.54 ไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ Deming (1986, p. 87) ที่สรุปว่า การทำงานเป็นทีมส่งผลทางตรงต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูให้ประสบความสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การทำงานเป็นทีมมีความสำคัญต่อโรงเรียนเป็นอย่างมาก ไม่เพียงแต่ทีมงานจะช่วยทำให้วัตถุประสงค์ของการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูบรรลุเป้าหมายเท่านั้น แต่ทีมงานยังเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อบรรยากาศการทำงานของโรงเรียน (วีระเชษฐ์ ฮาติเศษ, 2551, หน้า 24) การส่งเสริมให้ครูสามารถทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกัน ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และส่งผลให้การปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูประสบความสำเร็จ

ปัจจัยด้านภาพลักษณ์โรงเรียน มีผลทางอ้อมต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา โดยส่งผ่านปัจจัยด้านการจัดคุณภาพโดยรวม มีสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.48 และปัจจัยด้านบริบทของห้องเรียน มีสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.65 ปัจจัยด้านการทำงานเป็นทีม มีสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.70 ไม่สอดคล้องแนวคิดของ Clabaugh and Rozycki (1990) ที่สรุปว่าโรงเรียนที่มีภาพลักษณ์ที่ดีจะช่วยให้การปฏิรูปการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาพลักษณ์ที่ดีของโรงเรียนมักเกิดจากชื่อเสียงทางด้านวิชาการ หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยนักเรียนที่จะประสบความสำเร็จสร้างชื่อเสียงให้แก่สถานศึกษาได้นั้น ต้องผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพโดยรวม ครูต้องมีการปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการเพิ่มพลังอำนาจให้แก่นักเรียน และมีการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้ของบุคลากรจากหลายๆฝ่าย มีการจัดบริบทห้องเรียน จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้

นักเรียนมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการเรียนรู้ นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ ผู้ปกครองและชุมชนมีความพึงพอใจ และส่งผลให้การปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูประสบความสำเร็จ

ปัจจัยด้านสวัสดิการโรงเรียน มีผลทางอ้อมต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา โดยส่งผ่านปัจจัยด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.56 ไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ Martin (2011) ที่กล่าวว่าสวัสดิการโรงเรียนจะมีผลทางตรงต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดสวัสดิการให้แก่ นักเรียนและบุคลากรนั้น เป็นการช่วยสนับสนุนให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขในโรงเรียน เป็นการตอบสนองความต้องการพื้นฐาน แก่บุคลากรและนักเรียน ให้ได้รับการบริการด้านสาธารณสุข โภชนาการ บริการโภชนาการ บริการสุขภาพอนามัย บริการห้องสมุด บริการโสตทัศนูปกรณ์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาให้สามารถเรียนรู้ได้จนจบหลักสูตร หรือช่วยเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษได้แสดงศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ เมื่อครูและนักเรียนได้รับการสนับสนุนด้านสวัสดิการ ทำให้ครูเกิดความพึงพอใจและส่งผลถึงการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครู (อดิพล เปียทอง, 2552, หน้า 318)

ปัจจัยด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีผลทางอ้อมต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา โดยส่งผ่านปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของโรงเรียน มีสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.64 และปัจจัยด้านบริบทห้องเรียน มีสัมประสิทธิ์อิทธิพล 0.65 ไม่สอดคล้องกับแนวคิดของ Taylors (2012) ที่กล่าวว่า การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่งผลทางตรงต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นงานเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการนักเรียน ช่วยเหลือนักเรียนในการให้คำปรึกษา

การพัฒนาการเรียนรู้ และดูแลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด ครูทุกคนในสถานศึกษาต้องตระหนักถึงความสำคัญและเห็นคุณค่าของระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน มีความเข้าใจบทบาทภาระหน้าที่ของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งอย่างน้อยต้องครอบคลุมด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว เป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนในกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 28-34) ในการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูจำเป็นต้องจัดบริบทห้องเรียนและสภาพแวดล้อมที่ดีให้แก่นักเรียน เพื่อช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบความสำเร็จตามหลักสูตร เมื่อครูดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือจนนักเรียนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา นักเรียนมีความสำเร็จในด้านวิชาการหรือด้านกิจกรรม ย่อมสร้างชื่อเสียงและภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่สถานศึกษา ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครู

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

1. ควรเร่งพัฒนาระดับการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครู

2. ควรให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรง ตามลำดับดังนี้ ปัจจัยด้านการเข้าร่วมประชาคมอาเซียน ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของครู ปัจจัยด้านบริบทของห้องเรียน และปัจจัยด้านการติดตามประเมินผลจากองค์กรภายนอก

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาถึงสภาพปัญหาหรืออุปสรรคในการพัฒนาการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาอื่น ๆ เพื่อจะได้เป็นข้อมูลในการพัฒนาให้การปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูอย่างยั่งยืน

2. ควรทำวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ในการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาที่ดีเด่น หรือสถานศึกษาที่ประสบผลสำเร็จในด้านต่าง ๆ เพื่อจะได้นำไปปรับใช้กับสถานศึกษาอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- พนม พงษ์ไพบูลย์. (2536). *คิดแบบอินเดีย*. สยามโพสต์.
- รุ่ง แก้วแดง. (2544). *ประกันคุณภาพการศึกษา ทุกคนทำได้ ไม่ยาก*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- วิจิต สุรัตน์เรืองชัย. (2541). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์สำหรับครูประถมศึกษา*. ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วีระเชษฐ์ ฮาติเศษ. (2551). *สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 3*. รายงานการศึกษาอิสระศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). *การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้วิกฤตสังคม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

อดิพล เปียทอง. (2552). *การวิเคราะห์และสังเคราะห์ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรครูในโรงเรียนการศึกษาระดับพื้นฐานเอกชนในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร*. ศึกษาศาสตร ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.

Best, B. (2011). *Building a positive image in the community*. Retrieved from www.schoolzone.co.uk/resources/articles/GoodPractice/.../Building.asp

Clabaugh, G. K. & Rozycki, E. G. (1990). *School image: Expectations & controversies*. Retrieved from www.newfoundations.com/SchoolImage.html

Deming, W. E. (1986). *Out of the crisis*. Cambridge, Mass: Massachusetts Institute of Technology.

Doherty, G. D. (1994). *Developing quality systems in education*. New York: Routledge.

Kaufman, R. & Zahn, D. (1993). *Quality management plus*. California: Corwin press.

Leviton, L. & Hughes, E. (1981). Research on the utilization of evaluation. A review and synthesis. *Evaluation Review*, 5, 525-548.

Martin, K. (2011). *School welfare issues*. Retrieved from www.ehow.com › Education.

Murphy, J. T. (1991). Superintendents as saviors: From the terminator to pogo. *Phi Deltakappan*, 72(7), 507-513.

Parson, C. (1994). *Quality improvement in education*. London: David Fulton.

Sallis, E. (1993). *Total Quality Management in Education*. London: Kogan Page.

Scheerens, J. (1992). *Effective schooling: Research, theory and practice*. London: Cassell.

Stanek, Stanislaw A. B. (2003). *Proposals for a new strategic information technology*. Retrieved from figaro.ac.katowice.pl/~stanek/iswd97en/wis197.htm/

Taylor, C. (2012). *Student care and support*. Retrieved from www.readytolearn.com.hk/student-care-system.html

Weiss, C. H. (1972). *Evaluation research : Methods for assessing program effectiveness*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

แม้แต่เรื่องบุคลิกภาพ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงให้ความสำคัญในการสร้างความประทับใจเบื้องต้นต่อผู้อื่นด้วย ดังพระสูตรหนึ่งและอรรถกถาให้คำตอบไว้ว่า “บุคคลสองในสามเห็นรูปแล้วเลื่อมใสบุคคลสี่ในห้าได้ยินเสียงแล้วเลื่อมใส บุคคลเก้าในสิบเลื่อมใสเพราะความสมณะ บุคคลหนึ่งในแสนส่วนเลื่อมใสในธรรมด้วยธรรมนั้นเอง” จากความดังกล่าวผู้เขียนพิจารณาว่า... คนที่มีบุคลิกดี หน้าตาดี แต่งกายดี ย่อมได้เปรียบ เพราะสร้างความเลื่อมใสหรือสร้างความประทับใจให้กับคนหมู่มากได้ตั้งแต่แรกเห็น

โครงสร้างในการบริหารองค์กรในสมัยพุทธกาล เป็นโครงสร้างที่เรียบง่าย คือ พระพุทธเจ้าทรงเป็นองค์ประธานและเป็นผู้บริหารสูงสุด พระสารีบุตรเป็นพระธรรมเสนาบดี อัครสาวกเบื้องขวา ผู้มีความเป็นเลิศในด้านปัญญา พระโมคคัลลานะ เป็นพระอัครสาวกเบื้องซ้าย ผู้มีความเป็นเลิศด้านอิทธิฤทธิ์ พระอานนท์เป็นพุทธอุปัฏฐากหรือเลขานุการ ส่วนกลุ่มพระภิกษุสาวกก็แบ่งงานกันตามถนัด บางองค์มีหน้าที่ตามที่ได้รับอาสา เช่น พระทัฬหฬลบุตรเป็นผู้จัดเสนาสนะและจัดพระไปฉันในที่นิมนต์ เป็นต้น นอกจากนี้แล้วพระพุทธองค์ทรงแต่งตั้งพระอริยสาวกและสาวิกาจำนวนหนึ่งเป็นเอตทัคคะ คือ ความเป็นเลิศ จำแนกเป็นสี่กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

- เป็นต้นแบบในด้านด้านหนึ่ง เช่น พระมหากัสสปะ ผู้สรรเสริญคุณและรักษารูขุดควัตรเพื่อเป็นแบบอย่างแก่ภิกษุ
- มีคุณสมบัติพิเศษเฉพาะตน เช่น พระอนูรุธะ เป็นเลิศทางทิพยจักขุ พระสิวลีมีลาภมาก
- มีความเชี่ยวชาญในด้านใดด้านหนึ่ง อาจเป็นที่อ้างอิงของภิกษุอื่นๆในเรื่องนั้นๆ เช่น พระอุบาลีผู้ทรงจำพระวินัยเป็นเลิศ พระปุลณมณฺฑานีบุตรเป็นพระธรรมกถึก และพระอานนท์ เป็นผู้ทรงจำเรื่องราวต่างๆที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ได้
- การแบ่งจัดลำดับชั้นตามลำดับอาวุโส เช่น พระนวกะ (ตั้งแต่บวชจนถึง ๕ พรรษา) พระมัชฌิมะ (ตั้งแต่ ๕ พรรษาขึ้นไปจนถึง ๑๐ พรรษา) และพระเถระ (ตั้งแต่ ๑๐ พรรษาขึ้นไป) เป็นต้น

เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ยังมีอีกมาก ทุกประเด็นมีความน่าสนใจต่อการศึกษาในความเป็นสุดยอดชีวิตของพระพุทธองค์ ซึ่งท่านผู้เขียนเชื่อมโยงกับกรณีศึกษาทางธุรกิจได้ทุกแง่มุม จุดประกายให้หันมาดูพุทธวิธีต่าง ๆ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงทำด้วยพระปัญญาคุณ พระมหากรุณาธิคุณ อันจะทำให้ตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ด้วยสติและความรอบคอบ

